

**Encyklika Pavla VI.
o správném řádu sdělování lidského života**

z 25. července roku 1968

Ctihodní bratři, milovaní synové a dcery!

ÚVOD

1. Sdělovat život je vážnou povinností manželů. Ti jsou proto svobodní a odpovědní spolupracovníci Boha Stvořitele.

To je pro ně vždy zdrojem velkých radostí, někdy ovšem též spojených s nemalými potížemi a úzkostmi. Plnění této povinnosti působilo ve všech dobách vážné problémy ve svědomí, ale s vývojem společnosti v poslední době nastalo mnoho změn, z nichž vznikají nové otázky, že je Církev nemohla nechat bez povšimnutí. Jde přece o věc tak nesmírně se dotýkající života a štěstí lidí.

I.

Nové aspekty problému a kompetence učitelského úřadu

2. Změny, které nastaly, jsou značné a různého druhu. Především jde o rychlé přibývání obyvatelstva. Mnozí projevují obavu, že obyvatelstvo světa roste rychleji než zdroje, kterými vládne. Množství rodin a národů rozvojových zemí se zmocňuje úzkost, takže veřejná autorita je v pokušení čelit tomuto nebezpečí radikálními opatřeními.

Uvažme dále podmínky pracovní a bytové i rostoucí nároky jak na poli hospodářském tak výchovném. To vše dnes znesnadňuje životní podmínky i pro rodiny s větším počtem dětí.

Jsme též svědky změn jak ve způsobu nazírání na osobu ženy a její místo ve společnosti, tak i v tom, jaká hodnota se má přisuzovat lásce mezi mužem a ženou v manželství i v hodnocení významu manželského styku souvisejícího s touto láskou.

Konečně a především člověk dosáhl úžasného pokroku v racionálním ovládní přírodních sil a má proto snahu rozšířit tuto svrchovanou nadvládu i na celou svou bytost - na tělo, na život psychický, na život sociální a dokonce i na zákony, kterými se řídí sdělování života.

3. Tento stav s sebou přináší nové otázky. Známe podmínky dnešního života. Též význam manželského styku pro soulad mezi manžely a pro jejich věrnost jednoho k druhému. Nebylo by tedy na čase provést revizi dosavadních etických norem, zvláště, když se uváží, že jejich zachovávání se neobejde bez obětí, někdy i heroických?

Další otázka je, zda by se i na tuto oblast nemohl aplikovat tzv. "princip celistvosti". Nemohlo by se pak připustit, že úmysl menší, ale racionalizovanější plodnosti by mohl přetvořit materiálně zneplodňující zásah v dovolenou a moudrou kontrolu porodnosti? Nemohlo by se připustit, že zaměření k vzniku nového života se spíše týká manželského života jako celku, než každého jednotlivého styku? Víme, že dnešní člověk má vyspělejší smysl odpovědnosti. Nebylo by tedy nyní vhodné, aby člověk světil úlohu kontrolovat vznik života spíše svému rozumu a vůli než biologickým rytmům svého organismu?

Kompetence Učitelského úřadu

4. Otázky tohoto druhu vyžadovaly od Učitelského úřadu Církve znovu se hlouběji zamyslet nad zásadami mravouky vzhledem k manželství, mravouky založené na přirozeném zákoně, osvícené a obohacené Božím zjevením.[\[1\]](#)

Nikdo z věřících jistě nebude popírat, že úkolem Učitelského úřadu Církve je interpretovat i přirozený mravní zákon. Nedá se totiž popřít, jak už naši předchůdci vícekrát prohlásili, že Ježíš Kristus udělil Petrovi a apoštolům svou božskou autoritu a poslal je, aby učili všechny národy zachovávat jeho příkazy.[\[2\]](#) Tím je ustanovil věrohodnými strážci a vykladači celého mravního zákona, ne pouze zákona plynoucího z evangelia, ale i přirozeného zákona, který je též výrazem Boží vůle, a proto jeho věrné zachovávání je rovněž nutné ke spáse.[\[3\]](#)

V souladu s tímto posláním Církve vždy podávala - v poslední době obšírněji než jindy - ucelenou nauku o povaze manželství, o správném užívání manželských práv a o povinnostech manželů.[\[4\]](#)

Zvláštní studium

5. Vědomí tohoto poslání nás přimělo potvrdit a rozšířit Studijní komisi, kterou ustanovil blahé paměti náš předchůdce Jan XXIII. v březnu 1963. Komise, jejímiž členy byly kromě řady vědců z různých oborů, týkajících se těchto otázek, též manželské dvojice. Jejím úkolem bylo shromáždit názory na problémy manželského života, zvláště na regulaci porodnosti a poskytnout žádoucí informace, aby Učitelský úřad mohl dát přiměřenou odpověď očekávanou nejen věřícími, ale i světovým veřejným míněním.[\[5\]](#) Práce těchto expertů, právě tak jako rady, postupně spontánně zasláné nebo přímo vyžádané od velkého počtu našich bratří biskupů, to vše nám dovolilo zvážit všechna hlediska složitého problému. Proto vyjadřujeme všem upřímný a opravdový dík.

Odpověď Učitelského úřadu

6. Závěry, k nimž komise došla, jsme ovšem nemohli považovat za definitivní, ani vynechat osobní prozkoumání závažné otázky, tím spíše proto, že v komisi samotné nedošlo k

plně shodě názorů, jaké mravní normy je nutno předložit, zvláště pak proto, že se vynořily některé návrhy k řešení, které se vzdalovaly od mravní nauky o manželství, kterou Učitelství církevní vytrvale a pevně předkládal. Proto po pozorném prostudování dokumentace, která nám byla předložena, po zralé úvaze a vytrvalých modlitbách máme nyní v úmyslu mocí Kristova pověření nám daného odpovědět na tyto otázky, tak závažné.

II.

Zásady nauky

Celostní pohled na člověka

7. O problému porodnosti, jako o každém jiném problému týkajícím se člověka, nutno uvažovat nejen v částečných perspektivách ať biologických a psychologických nebo demografických a sociologických, ale především ve světle celkového pohledu na člověka a jeho povolání nejen přirozeného a pozemského, ale i nadpřirozeného a věčného. A jelikož mnozí ve snaze ospravedlnit umělé metody kontroly porodnosti apelovali jak na požadavky manželské lásky, tak i na "odpovědné rodičovství", je vhodné dobře upřesnit právě pojetí obou těchto velkých skutečností manželského života.

Přitom se budeme odvolávat hlavně na to, co mimořádně povoláním způsobem o této věci vyložil II. Vatikánský ekumenický koncil v pastorační konstituci "Gaudium et spes".

Manželská láska

8. Pravá povaha a vznešenost manželské lásky se nám ukáže, uvažujeme-li o ní v jejím nejvyšším zdroji, v Bohu, který je Láska. [6] "Otec, od něhož se odvozuje všechno otcovství na nebi i na zemi". [7]

Manželství není tedy výtvořem náhody nebo produktem vývoje nevědomých přirozených sil. Je to moudré ustanovení Tvůrcovo k uskutečňování jeho zázračné lásky k lidstvu. Manželé usilují výlučným osobním darováním sebe, které je jim vlastní, o společný podíl na svých bytostech, směřujících k vzájemnému osobnímu zdokonalování, ke spolupráci s Bohem na plození a výchově nových životů.

Pro pokřtěné pak manželství na sebe bere i důstojnost svátostného znamení milosti, pokud představuje spojení Krista a Církve.

Vlastnosti manželské lásky

9. V tomto světle jasně vynikají charakteristické známky a potřeby manželské lásky, o níž je třeba mít přesnou představu.

Především je to láska plně lidská, to jest současně smyslová i duchovní. Není to tedy pouhý výraz pudů a citů, ale též a hlavně úkon svobodné vůle, který se má udržovat a růst radostmi a bolestmi každodenního života tak, aby manželé měli jedno srdce a jednu duši a došli společně své lidské dokonalosti.

Dále je to láska bezvýhradná, tj. zcela zvláštní způsob osobního přátelství, v němž manželé se velkodušně podílejí na všem bez nepatřičných výhrad nebo sobecké vypočítavosti. Kdo

opravdu miluje svého manžela, nemiluje jej proto, co od něho přijímá, ale pro něho samotného, pln radosti, že ho může obohatit tím, že se mu dává.

Je to též láska věrná a výlučná až do smrti. Tak to přece chápou ženich a nevěsta v den, kdy na sebe dobrovolně a plně vědomě berou úkol manželského svazku. Věrnost může být někdy těžká, ale nikdo nemůže popřít, že je vždycky možná, vznešená a záslužná. Příklad nesčetných manželů během staletí nejen ukazuje, že je ve shodě s povahou manželství, ale že je i zdrojem hlubokého a trvalého štěstí.

Konečně je to láska plodná, která není cele vyčerpána společným vztahem manželů, ale je určena k pokračování vzbuzováním nových životů. "Manželství a manželská láska jsou svou povahou zacíleny k plození a výchově dětí. Děti jsou totiž drahocenným darem manželství a vrcholně přispívají k dobru samotných rodičů".[\[8\]](#)

Odpovědné rodičovství

10. Proto manželská láska žádá od manželů vědomí, že jsou povoláni k "odpovědnému rodičovství", na něž se dnes právem klade zvláštní důraz a jež nutno též přesně chápat. Je nutno o něm uvažovat z různých oprávněných a spolu souvisejících hledisek.

Z hlediska biologických pochodů odpovědné rodičovství znamená znát a respektovat jejich funkce. Ve schopnosti dávat život odhaluje rozum biologické zákony, které tvoří součást lidské osoby.[\[9\]](#)

Pokud jde o pudy a vášně, odpovědné rodičovství žádá, aby byly ovládány rozumem a vůlí.

Pokud jde o fyzické, hospodářské, psychologické a sociální podmínky, může být projev odpovědného rodičovství dvojí:

- **bud' řádně uvážené a velkodušné rozhodnutí mít početnou rodinu,**
- **anebo rozhodnutí, učiněné z vážných důvodů a při zachování mravního zákona, vyhnout se dočasně nebo na neurčitě dlouhou dobu narození nového dítěte.**

Odpovědné rodičovství znamená též a především hlubší vztah k objektivnímu mravnímu řádu Bohem stanovenému, jehož věrným tlumočnickem je správné svědomí. Opravdu odpovědné rodičovství v sobě tedy zahrnuje, že manželé plně uznávají vlastní povinnosti k Bohu, k sobě, k rodině a ke společnosti v pravé hierarchii hodnot.

V úkolu sdělování života jim tedy není dáno na vůli postupovat podle vlastního zdání, jako by mohli autonomním způsobem určit mravně dovolené cesty. Mají se v ujednání řídit tvůrčím úmyslem Boha, vyjádřeném samotnou povahou manželství a jeho projevů a vyjadřovaným stálým učením Církve.[\[10\]](#)

Respektovat povahu a zaměření manželského styku

11. Projevy, jimiž manželé spojují v čisté intimnosti a jimiž se předává lidský život, jsou, jak připomněl Koncil, "čestné a důstojné"[\[11\]](#), a nepřestávají být oprávněné, jestliže z příčin nezávislejších na vůli manželů se předvídá, že budou neplodné, protože stále směřují k vyjádření a upevnění jejich spojení. Vždyť, jak dosvědčuje zkušenost, nedochází při každém

manželském styku k vzniku nového života. Bůh moudře stanovil přirozené zákony a rytmy plodnosti, které již samy sebou vytvářejí vzdálenost mezi narozením jednotlivých dětí.

Církev však vyzývá lidi k zachování norem přirozeného zákona, který odjakživa lidem tlumočila, a učí, že každý manželský styk musí zůstat otevřený k sdělování života. [\[12\]](#)

Dva nerozlučné aspekty: spojení a početí života

12. Učitelským úřadem vícekrát vyložená nauka se zakládá na nerozlučném spojení dvojího významu manželského styku, který je Bohem chtěný a který člověk z vlastního popudu nemůže rozbít: je to význam spojitý a plodivý.

Manželský styk totiž svým vnitřním ustrojením hluboce spojuje manžely a uschopňuje je k početí nového života ve shodě se zákony, vepsanými do samotné bytosti muže a ženy. Sjednocuje oba tyto podstatné aspekty - aspekt spojení a početí. Je projevem vzájemné a pravé lásky a je zaměřen k význačnému povolání člověka k rodičovství. Domníváme se, že lidé naší doby jsou zvláště schopni potvrdit hluboce rozumný a lidský charakter tohoto základního principu.

Věrnost tvůrčímu plánu Božímu

13. Právem se upozorňuje na to, že manželský styk, který je vnucen jednomu z manželů bez ohledu na jeho stav a na jeho oprávnění a přání, není pravým projevem lásky a proto popírá požadavek správného mravního řádu ve vztahu manželů. Podobně každý, kdo správně uvažuje, musí též uznat, že projev vzájemné lásky, který ohrožuje možnost dávat život, kterou Bůh Stvořitel zvláštními zákony do něho vložil, je v rozporu s nejhlubším zaměřením manželství a s vůlí Tvůrce života.

Užívat tohoto božského daru a přitom třeba i částečně mařit jeho význam a jeho zaměření, znamená jít proti přirozenosti muže a ženy a proti jejich nejintimnějšímu vztahu. Znamená to proto jít proti Božímu záměru a proti jeho vůli.

Užívat však darů manželské lásky a zachovávat přitom zákony plodivého procesu znamená, že se člověk nepovažuje za pána nad zdroji lidského života, nýbrž spíše za služebníka záměru daného Stvořitelem. Jelikož totiž člověk nemá ani nad svým tělem neomezené panství, podobně ze zvláštního důvodu je nemá ani nad svými plodivými schopnostmi jako takovými, protože jsou svou povahou zaměřeny ke vzbuzování života, který má v Bohu počátek.

"Lidský život je svatý", připomínal Jan XXIII., "a již od svého počátku vyžaduje tvůrčí moc Boží" [\[13\]](#).

Nedovolené způsoby regulace porodnosti

14. Ve shodě se zásadami lidského a křesťanského pohledu na manželství musíme ještě jednou prohlásit, že je nutno naprosto vyloučit jako dovolenou cestu pro regulaci porodnosti přímé přerušení plodivého procesu již započatého a zvláště potrat zamýšlený a provedený třeba i z důvodu léčebných. [\[14\]](#)

Podobně je nutno vyloučit, jak Učitelství Církve již vícekrát prohlásil, přímou sterilizaci buď trvalou nebo dočasnou jak muže, tak i ženy. [\[15\]](#)

Stejně tak je vyloučen jakýkoliv zásah, který buď vzhledem k předvídanému manželskému styku nebo při jeho uskutečňování či v průběhu jeho přirozených následků zamýšlí jako cíl nebo jako prostředek znemožnit zplození života.[\[16\]](#)

Na ospravedlnění manželského styku úmyslně zneplodněného se nemůže nikdo dovolávat jako platných důvodů zásady volby menšího zla nebo tvrdit, že takový styk tvoří jeden celek se stykem plodivým, k němuž došlo nebo k němuž dojde, a že to vše dohromady jako celek je stejně mravně dobré. Je-li totiž někdy opravdu dovoleno trpět menší zlo, aby nedošlo ke zlu většímu, nebo aby bylo dosaženo většího dobra[\[17\]](#), není dovoleno ani z nejzávažnějších důvodů dělat zlo, aby z něho vzešlo něco dobrého[\[18\]](#), tj. činit předmětem pozitivního úkonu vůle něco, co je vnitřně nesprávné a proto nedůstojné lidské osoby, i když se to děje s úmyslem zachovat nebo podpořit dobro osobní, rodinné nebo sociální. Je tedy omylem domnívat se, že manželský styk záměrně zneplodněný a proto svou podstatou mravně špatný, by mohl nabýt mravní hodnoty celkovou souvislostí plodného manželského života.

Dovolenost terapeutických prostředků

15. Církev však naprosto nepokládá za nedovolené užívání terapeutických prostředků opravdu nutných k léčení organismu, i kdyby z toho plynula třeba i předvídaná zábrana zplození života, není-li ovšem tato zábrana z jakéhokoliv důvodu přímo chtěná.[\[19\]](#)

Dovolenost využití neplodných dnů

16. Proti učení Církve o manželské morálce se dnes namítá, jak jsme se už výše zmínili (č. 3), že je výsadou lidské inteligence ovládat síly, které nabízí nerozumná přirozenost a zaměřit je k cíli, který je k dobru člověka. A tu se někteří ptají: není snad v tomto případě rozumné se uchýlit k umělé kontrole porodnosti, docílí-li se tím souladu a klidu v rodině a lepších podmínek pro výchovu dětí již narozených? Na tuto otázku je třeba odpovědět jasně: Církev je první, která vyzdvihuje a doporučuje uplatnění lidské inteligence v díle tak blízko přidružujícím rozumného tvora k jeho Stvořiteli, ale tvrdí, že se to musí dít s úctou k řádu Bohem stanovenému.

Existují-li tedy vážné pohnutky, aby mezi narozením dětí byl větší odstup z důvodů tělesného nebo duševního stavu manželů nebo z důvodů vnějších, Církev učí, že tehdy je dovoleno přidržet se přirozených rytmů, které mají vztah k plodivým funkcím a užívat manželství jen v údobích neplodných a tak regulovat porodnost, aniž by byly narušeny mravní zásady, o nichž jsme se nyní zmínili.[\[20\]](#)

Církev není v rozporu sama se sebou, když považuje za dovolené uchýlit se k využití neplodných údobí, zatímco odsuzuje jako vždy nedovolené užívat prostředky přímo namířené proti oplodnění, i když se to děje z důvodů, které se mohou zdát čestné a vážné. Oba způsoby jsou totiž podstatně odlišné. V prvním případě manželé oprávněně využívají přirozené dispozice. V druhém případě brání uplatnění přirozených pochodů. Je pravda, že v prvním i druhém případě manželé mají společnou pozitivní vůli vystříhat se potomstva z důvodů, s nimiž lze souhlasit a hledají jistý způsob, jak toho dosáhnout. Ale stejně tak je pravda, že pouze v prvním případě se dovedou zřici manželského styku v plodných údobích, když ze správných pohnutek není žádoucí mít další potomstvo a manželské projevy si pak prokazují na znamení lásky a na upevnění vzájemné věrnosti v údobích neplodných. Když si takto počínají, je to projev lásky opravdu čestné.

Vážné důsledky umělých metod regulace porodnosti

17. Lidé správně smýšlející se budou moci ještě lépe přesvědčit o odůvodněnosti nauky Církve v této věci, budou-li si chtít všimnout důsledků umělých metod regulace porodnosti. Ať uváží především, jak by se tím otevřela široká a snadná cesta manželské nevěře a všeobecnému úpadku mravnosti. Není třeba mnoho zkušeností, abychom poznali lidskou slabost a abychom si uvědomili, že lidé - zejména mladí, kteří jsou v této věci tak zranitelní - potřebují povzbuzení k věrnosti mravnímu zákonu. Proto se jim nemají dávat snadné prostředky k obcházení jeho zachovávání. **Je možné se obávat, že muž, zvyklý na antikoncepční praktiky, časem ztratí úctu k ženě, přestane se starat o její tělesnou a psychickou rovnováhu a skončí tím, že ji bude považovat za pouhý nástroj sobeckého požitku a ne už za družku, které si má vážit a kterou má milovat.**

Uvažme též, jaká nebezpečná zbraň by takto byla dána do rukou veřejné autority lhostejné k mravním požadavkům.

Kdo by mohl vytýkat některé vládě, že k řešení kolektivních problémů aplikuje to, co bylo pro manžely uznáno za dovolené při řešení rodinného problému? Kdo zabráni vládnoucím kruhům, aby podporovaly nebo dokonce ukládaly lidu, kdyby to uznaly za nutné, kontraceptivní metodu, kterou budou považovat za účinnější? Takto by lidé, kteří se chtějí vyhnout potížím individuálním, rodinným nebo sociálním, s nimiž se setkávají při zachovávání Božího zákona, vydali všanc veřejné autoritě nejosobnější a nejintimnější úsek manželského soužití.

Proto ledy, nechceme-li poslání sdělovat život vystavit libovůli lidí, musíme nutně uznat nepřekročitelné hranice lidské možnosti vládnout vlastním tělem a jeho funkcemi, hranice, které žádnému člověku, ať soukromému, ať obdařenému mocí, není dovoleno prolomit. A tyto hranice nemohou být stanoveny leč povinou úctou k lidskému tělu a jeho funkcím podle výše vzpomenutých zásad a podle správně chápaného "principu celistvosti" objasněného již naším předchůdcem Piem XII. [\[21\]](#).

Církev ručí za pravé lidské hodnoty

18. Je možno předvídat, že tyto zásady nebudou snad všemi snadno přijímány. Je tolik hlasů - zesilovaných prostředky hromadné propagandy - které jsou v rozporu s hlasem Církve. Upřímně řečeno, Církev se nediví, že se podobně jako její Božský zakladatel stala "znamením odporu" [\[22\]](#). Proto však nepřestává pokorně a pevně hlásat celý zákon jak přirozený, tak i zákon plynoucí z evangelia.

Církev není jeho původkyní, a proto o něm nemůže rozhodovat.

Je pouze strážkyní a vykladatelkou, aniž by kdykoli mohla prohlásit za dovolené to, co dovoleno není, protože je to vnitřně a v každé době v rozporu s pravým dobrem člověka.

Církev ví, že když hájí manželskou morálku v celé její šíři, přispívá k vytvoření civilizace opravdu lidské. Zavazuje člověka, aby se nezříkal vlastní odpovědností a nehledal východisku v technických prostředcích. Právě tím hájí důstojnost manželů. Věrna učení a příkladu Spasitelovu je upřímnou a nezištnou přítelkyní lidí, kterým chce pomáhat již na jejich pozemské pouti, aby se stali "jako dítky účastnými života živého Boha, Otce všech lidí" [\[23\]](#).

III.

Pastorační směrnice

Církev "Matka a Učitelka"

19. Tato naše slova by nebyla skutečným výrazem myšlenek a péče Církve, Matky a Učitelky všech národů, kdyby lidi jen povzbuzovala k zachování Božího zákona v manželství a nepodpořila by je v mravně dovoleném regulování počtu dětí v těžkých životních podmínkách, které doléhají v naší době na rodiny a celé národy. Církev totiž se k lidem nemůže chovat jinak než Vykupitel. Zná jejich slabost a cítí s nimi, otvírá cesty těm, kteří pochybili, ale nemůže nehlásat zákon, který je vlastně zákonem lidského života obnoveného v původní pravdě a vedeného Božím duchem[24].

Zachování Božího zákona je možné

20. Učení církve o regulaci porodnosti, které je promulgací Božího zákona, bude se mnohým zdát těžko uskutečnitelné nebo vůbec neuskutečnitelné. Je samozřejmé, že jako všechny velké a blahodárné skutečnosti žádá vážné zaujetí a mnoho osobního, rodinného a společenského úsilí. A ovšem nedá se uskutečnit bez Boží pomoci, která podpírá a posiluje dobrou vůli lidí. Ale tomu, kdo uvažuje dobře, nemůže uniknout, že takové úsilí je pro člověka něčím vznešeným a pro lidskou společnost blahodárným.

Sebeovládání

21. Provádění mravně oprávněné regulace porodnosti žádá od manželů především, aby dovedli poznávat a vážit si pravých hodnot životních a rodinných a aby se snažili propracovat k dokonalému sebeovládání. Ovládání pudovosti rozumem a svobodnou vůlí bezpochyby ukládá askezi, aby citové projevy manželského života byly v souladu s řádem, a aby zvláště byla zachována periodická zdrženlivost. Ale ukázněnost, která patří k manželské čistotě, nejenže neškodí manželské lásce, nýbrž naopak jí propůjčuje vyšší lidskou hodnotu. Žádá neustálé úsilí, ale díky jejímu blahodárnému vlivu manželé rozvíjejí celou šíři své osobnosti a obohacují se duchovními hodnotami. Ukázněnost přináší rodinnému životu plody radosti a míru a uskutečňuje řešení jiných problémů: podporuje pozornost k druhému manželu, pomáhá manželům ovládat egoismus, který je nepřitelem pravé lásky a prohlubuje jejich smysl pro odpovědnost. Tím získávají rodiče schopnost hlubšího a účinnějšího vlivu při výchově dětí.

Děti malé i dospívající vyrůstají pak v prostředí správného oceňování lidských hodnot a klidně a harmonicky se rozvíjejí jejich duchovní a citové vlastnosti.

Vytvořit vhodné prostředí pro čistotu

22. Při této příležitosti chceme obrátit pozornost vychovatelů a všech činitelů odpovědných za obecné blaho lidské společnosti na nutnost vytvořit příznivé ovzduší pro výchovu k čistotě, tj. k vítězství zdravé svobody nad nevázaností zachováním mravního zákona.

Vše to, co v moderních společenských komunikačních prostředcích vede k vydraždování smyslů, k nevázanému způsobu života, ale i všechny druhy pornografie nebo lascivních divadel, musí vzbudit jasný a jednohlasný odpor všech lidí, kterým záleží na pokroku

civilizace a na ochraně nejvyšších hodnot lidského ducha. Bylo by zbytečné ospravedlňovat toto zcestné chápání mravnosti požadavky uměleckými nebo vědeckými[25] nebo je obhajovat proto, že veřejná autorita v této oblasti ponechává volnost.

Naléhavá výzva k nositelům veřejné moci

23. Vládnoucím činitelům, kteří jsou především odpovědni za blaho společnosti a mají možnost účinně podporovat mravnost, pravíme: nedopusťte, aby mravnost vašeho lidu stále klesala. Neschvalujte, aby se zákonitým způsobem do základní buňky společnosti, do rodiny, zaváděly praktiky odporující přirozenému a Božímu zákonu. Je jiný způsob, jak veřejná moc může a má přispět k řešení problému růstu obyvatelstva: je to prozíravá rodinná politika a moudrá výchova lidu respektující mravní zákon a svobodu občanů.

Jsme si dobře vědomi velikých těžkostí, na něž naráží v tomto ohledu veřejná moc, zvláště u rozvojových národů. Jejich oprávněným obavám jsme věnovali encykliku "Populorum progressio". Ale opakujeme se svým předchůdcem Janem XXIII.: "Tyto nesnáze se nepřekonají metodami a prostředky, které jsou nedůstojné člověka a které se dají vysvětlit jen čistě materialistickým pojetím člověka a jeho života. Pravé řešení je pouze v hospodářském rozvoji a v sociálním pokroku, který respektuje a podporuje pravé lidské hodnoty osobní i sociální"[26]. Je velká nespravedlnost činit Boží prozřetelnost odpovědnou za to, co ve skutečnosti je výsledkem méně moudré vlády, nedostatečného smyslu pro sociální spravedlnost, sobecky vypočítaného hospodářství nebo dokonce odsouzeníhodného nezájmu o odstraňování těžkostí a přinášení nutných obětí, aby se zajistilo zvýšení životní úrovně národa a všech jeho příslušníků[27]. Kéž všechny odpovědné vlády - jak to už některé, díky Bohu, konají - napnou znovu velkodušně všechny své síly. A kéž se vzájemná pomoc všech členů velké lidské rodiny více rozšiřuje. Zde se otvírá prakticky neomezené pole činností velkých mezinárodních organizací.

Slovo vědcům

24. Nyní bychom rádi povzbudili vědce, kteří "mohou velmi přispět k dobru manželství a rodiny a k uklidnění svědomí, jestliže se budou společným úsilím snažit hlouběji objasnit různé podmínky, které podporují mravně dovozenou regulaci lidské porodnosti"[28].

Zvláště je žádoucí, aby podle přání vyjádřeného Piem XII., lékařská věda dokázala dát dostatečně bezpečný základ regulaci porodnosti na podkladě využití přirozených rytmů[29].

Takto vědci, a tedy zvláště vědci katoličtí, podají svůj přínos důkazu založenému na faktech, že podle učení Církve "nemůže být pravého rozporu mezi Božími zákony, jimiž se řídí sdělování života, a zákony, které podporují pravou manželskou lásku"[30].

Křesťanským manželům

25. A nyní se obracíme přímo ke svým drahým, zvláště k těm, které Bůh volá, aby mu sloužili v manželství. Církev, učíc neodvolatelným požadavkům Božího zákona, hlásá spásu a svátostmi otevírá cesty milosti. Milost činí z člověka nového tvora schopného v lásce a pravé svobodě sjednotit se s úmyslem svého Stvořitele a Spasitele a shledávajícího, že jeho Kristovo je příjemné[31].

At' tedy křesťanští manželé rádi naslouchají jejímu hlasu a at' si připomenou, že jejich křesťanské povolání, které začalo křtem, ještě více se vyhranilo a zpevnilo svátostí manželství. Touto svátostí jsou manželé posíleni a jaksi posvěceni k věrnému plnění svých povinností, k uskutečňování svého povolání až k dokonalosti a k vydávání křesťanského svědectví před světem[32]. Jim Pán svěřuje úkol dát lidem viditelně poznat svatost a vlídnost zákona, který spojuje vzájemnou lásku manželů a jejich spolupráci s láskou Boha, původce lidského života.

Nemáme naprosto v úmyslu zakrývat někdy velké potíže v životě křesťanských manželů. Pro ně, jako pro každého, "je těsná brána a úzká cesta, která vede do života"[33]. Ale naděje na tento život jim má svítit na cestu, aby odvážně usilovali žít "v sebekázní, spravedlivě a zbožně na tomto světě"[34] u vědomí, "že věci tohoto viditelného světa pomíjejí"[35].

At' tedy manželé nelitují nutné námahy, podporování vírou a nadějí, která "působí, že člověk nevyjde naprázdno: máme totiž v srdci v hojnosti Boží lásku skrze Ducha svatého, který nám byl dán"[36].

At' prosí vytrvalou modlitbou o Boží pomoc. At' čerpají hlavně v Eucharistii ze zdroje milosti a lásky a jestliže se dosud nevymanili z hříchu, at' neklesají na mysli, ale at' se pokorně a vytrvale utíkají k Božimu milosrdenství, které se štědře uděluje ve svátosti pokání. Takto budou moci uskutečnit plnost manželského života, jak ji popisuje apoštol: "Muži, každý z vás at' má svou ženu rád, jako Kristus projevil Církvi svou lásku... Každý muž má mít svou ženu rád jako vlastní tělo. Kdo má svou ženu rád, projevuje tím lásku sám k sobě. Nikdo přece nemá v nenávisti své tělo, ale naopak: dává mu jíst a přeje mu. Tak i Kristus jedná s Církví. V tom je veliké tajemství: říkám to o vztahu Krista a Církve. A proto každý z vás má tak mít rád svou ženu jako sám sebe a manželka zase má respektovat svého muže"[37].

Vzájemný apoštolát lidí žijících v manželství

26. Velkodušné úsilí o věrnost k Božimu zákonu přináší dobré plody. Jedním z nejcennějších je, že manželé nezdědka pocítují touhu sdílet druhým své zkušenosti. Do širokého rámce povolání laiků zapadá nový a významný způsob vzájemného apoštolátu lidí s podobným životním údělem: manželé sami si jsou apoštoly a vůdci jiných manželů. Mezi tolika způsoby apoštolátu se zdá tento jedním z nejvhodnějších.[38]

Lékařům a zdravotnickému personálu

27. Velmi si vážíme lékařů a členů zdravotnického personálu, kterým ve výkonu jejich povolání nade všemi lidskými zájmy leží na srdci vyšší požadavky jejich křesťanského povolání.

At' tedy i nadále podporují při každé příležitosti řešení vyplývající víry a ze zdravého rozumu a snaží se o nich přesvědčovat a přivádět ostatní ve svém prostředí k jejich respektování. Též at' považují za svou profesionální povinnost nabýt všemožných znalostí v této delikátní oblasti, aby mohli dávat manželům, kteří se s nimi radí, moudré rady a zdravé směrnice, které od nich manželé právem očekávají.

Kněžím

28. Drazí synové, kněží, vy jste svým povoláním rádcí a duchovními vůdci jednotlivců i rodin. Obracíme se na vás s důvěrou. Vaším prvním úkolem - zejména těch, kteří vyučují morální teologii - je vykládat bez dvojsmyslnosti nauku Církve o manželství. Vy první ve výkonu svého povolání se snažte být příkladem loajálního vnitřního a vnějšího kladného postoje k Učitelenskému úřadu Církve. Kladný postoj, jak víte, je zdravý nejen z uvedených důvodů, ale spíše z důvodů světla Ducha svatého, jímž jsou zvláště obdařeni pastýři církve k objasňování pravdy[39]. Víte též, že je svrchovaně důležité pro klid svědomí a pro jednotu křesťanského lidu, aby se všichni jak na poli mravouky, tak i na poli věrouky přidržovali Učitelenského úřadu Církve a mluvili tímtež jazykem. A proto vám celou svou duší opakujeme naléhavou výzvu velikého apoštola Pavla: "Zapřísahám vás, bratři, ve jménu našeho Pána Ježíše Krista: buďte všichni zajedno a ať nejsou mezi vámi roztržky! Stejně usuzujte a stejně smýšlejte"[40].

29. V ničem neslevit ze spasitelné nauky Kristovy je vynikající forma lásky k duším. Ale k tomu musí přistupovat trpělivost a dobrota, jejíž příklad ujednání s lidmi dal sám Pán. On, který přišel nesoudit, ale spasit[41], byl jistě nesmiřitelný ke zlu, ale milosrdný k lidem.

Ať manželé ve svých těžkostech nacházejí vždycky ve slově a v srdci kněze ozvěnu hlasu a lásky Vykupitelovy.

Mluvte s důvěrou, milovaní synové, přesvědčení o tom, že Duch Boží, který pomáhá Učitelenskému úřadu v předkládání nauky, osvědčuje též v nitru srdce věřících a vyzývá je k jejich souhlasu. Učte manžele nutné cestě modlitby, připravujte je, aby často a s vírou přistupovali ke svátostem Eucharistie a pokání, aniž by se kdykoliv dali svou slabostí připravit o odvahu.

Biskupům

30. Drazí a ctihodní bratři biskupové, s vámi ještě úže sdílíme péči o duchovní dobro Božího lidu, k vám se obracíme s úctou a láskou na konci této encykliky. Všechny naléhavě vyzýváme: pracujte s kněžími, svými spolupracovníky a se svými věřícími se zápal a neustále na záchraně a posvěcení manželství, aby bylo více prožíváno v celé své lidské a křesťanské plnosti. Považujte proto své poslání za jedno ze svých největších odpovědností v přítomné době. Vyžaduje, jak víte, koordinovat pastorační činnost ve všech oblastech lidské činnosti, v oblasti hospodářské, kulturní a sociální. Jedině současné zlepšování v těchto rozličných oblastech dovolí učinit život rodičů a dětí v rodinách nejen snesitelným, ale i lehčím a příjemnějším, soužití lidské společnosti bratrštějším a pokornějším ve věrnosti k tomu, co Bůh zamýšlí se světem.

Konečná výzva

31. Ctihodní bratři, milovaní synové a vy všichni, lidé dobré vůle! Veliké je dílo výchovy, pokroku a lásky, k němuž vás voláme na podkladě učení církve, jehož je nástupce Petrův spolu se svými bratry biskupy strážcem a vykladačem. Je to opravdu veliké dílo, jsme o tom hluboce přesvědčeni jak pro svět, tak i pro církev, jelikož člověk nemůže nalézt pravé blaho, po němž celou svou bytostí touží, leč v úctě k zákonům vepsaným Bohem do jeho přirozenosti. Tyto zákony má zachovávat s poznáním a láskou. Na toto dílo, stejně jako na nás všechny, zvláště na manžely, svoláváme hojnost milostí Boha svatého a milosrdného a jako jejich záruku vám udělujeme své apoštolské požehnání.

Dáno v Římě u sv. Petra

ve Svátek sv. Jakuba, apoštola

25. července roku 1968, v šestém roce našeho pontifikátu

Papež Pavel VI.

[1] Pius IX.: Enc. Qui Pluribus, Pius IX., Sv. Pius X.: Snc. Singulari Quadam, Pius XI.: Enc. Casti Connubii, Pius XII.: Promluva Magnificate Dominum, 2.11.1954, Jan XXIII. Enc. Mater et Magistra.

[2] Mat 28, 18-19

[3] Mat 7, 21

[4] Catechismus Romanus Concili Tridentini č. II., kap. VIII., Mater et Magistra 446-447, Gaudium et spes, č. 47-52

[5] Promluva Pavla VI. ke kardinálům 23.6.1964

[6] 1 Jan 4, 8

[7] Ef. 3, 15

[8] Gaudium et spes, č. 50

[9] Sv. Tomáš: Summa Theol. I-II, q. 94 a 2

[10] Gaudium et spes, č. 50-51

[11] Gaudium et spes, č. 49

[12] Pius XI.: Casti Connubii, Pius XII.: A.A.S. 43, 1951, str. 843

[13] Jan XXIII.: Mater et Magistra, str. 447

[14] Catechismus Romanus, Casti Connubii, Mater et Magistra, Gaudium et spes

[15] Pius XI.: Casti Connubii, Pius XII.: A.A.S. 1951, str. 843-844

[16] Catechismus Romanus, Casti Connubii, str. 559-561, Mater et Magistra, 447

[17] Pius XII.: A.A.S. 45, 1953, str. 788-799

[18] Řím 3, 8

- [19] Pius XII.: A.A.S. 45, 1953, str. 674-675
- [20] Pius XII.: A.A.S. 45, 1951, str. 846
- [21] Pius XII.: A.A.S. 45, 1953, str. 674-675
- [22] Luk 2, 34
- [23] Pavel VI.: Populorum progressio č. 21
- [24] Řím kap. 8
- [25] II. Vat. konc.: Inter Mirifica č. 6-7
- [26] Mater et Magistra, str. 447
- [27] Populorum progressio č. 48-55
- [28] Gaudium et spes, č. 52
- [29] A.A.S. 43, 1951, str. 51
- [30] Gaudium et spes, č. 51
- [31] Mat 11, 30
- [32] Gaudium et spes č. 48, II. Vat. konc.: Lumen Gentium č. 35
- [33] Mat 7, 14; Žid 12, 11
- [34] Tit 2, 12
- [35] 1 Kor 7, 31
- [36] Řím 5, 5
- [37] Ef 5, 25; 28-29; 32-33
- [38] Lumen Gentium č. 35 a 41, Gaudium et spes č. 48-49, II. Vat. konc.: Apostolicam actuositatem č. 11
- [39] Lumen gentium č. 25
- [40] 1 Kor 1, 10
- [41] Jan 3, 17
-